

УДК 378.14

ОГЛЯД ПЕРЕВАГ І НЕДОЛКІВ В МЕТОДОЛОГІЇ ПРОВЕДЕННЯ ОЧНИХ І ДИСТАНЦІЙНИХ ЛЕКЦІЙ

*Хорошилова І.О., к.е.н, доцент,
hia23@ukr.net*

*Разгоняєв Г.В., здобувач вищої освіти 4 курс
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Мабуть, головним видом аудиторної навчальної роботи є лекція, адже її мета - сформуванню базову основу для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу. Традиційна лекція, незважаючи на плюси, які зарекомендували її часом, має цілий ряд недоліків. По-перше, класична лекція створює велике навантаження на пам'ять студента, так як за невеликий проміжок часу необхідно запам'ятати великий обсяг інформації. В додавок, низька самостійність студентів, обумовлена тим, що інформація дається вже в готовому вигляді далеко не сприяє обробці і пошуку матеріалу поза аудиторної роботи. Ще варто відзначити, що вже через нетривалий час безперервного пояснення матеріалу студент втомлюється, і його увага розсіюється. Учень не шукає додаткових матеріалів, так як вчить лише те, що дає йому викладач, відповідно, даний матеріал засвоюється їм досить вузько і сухо.

Один з прогресивних напрямків вдосконалення педагогічного процесу у вищій школі є проблемна лекція. Зазвичай це поняття розглядається в двох сенсах. Перший - коли на занятті розглядається ще не вирішене наукою питання, а другий - коли розгляду, присвячені певні теми (проблеми) конкретного курсу. Для проблемної лекції характерне створення проблемної ситуації, формування ряду проблемних питань і послідовне викладання відповідей на них. Така форма подачі матеріалу викликає певний психічний стан [3] або інтелектуальну перешкоду [4], що виникає при неможливості пояснити зацікавивше явище. Це дозволяє оголити і конкретизувати незрозуміле, чітко і ясно його називати, сформулювати труднощі. Після цього фактично відбувається заміна невірною істинним, і цей процес відбувається дуже продуктивно, так як учням ясно, що чим замінюється. Плюс таких лекцій полягає в тому, що виклад матеріалу більше націлений на активізацію розумової діяльності студентів, робить виклад матеріалу більш доказовим, показує шляхи вирішення проблем в науці. Із серйозних

мінусів варто відзначити, що організація і проведення проблемних лекцій з усіх тем неможливе. Оскільки цей вид лекцій вже має більш дискусійний характер, пасивні слухачі не задіяні в обговоренні матеріалу, відповідно далеко не всі студенти отримують максимальну користь від такої подачі.

Лекція із запланованими помилками (лекція-провокація). На такий лекції особливе місце займає вміння слухачів оперативно аналізувати інформацію, орієнтуватися в ній і оцінювати її. Основна особливість полягає в тому, що викладач у вступній частині оголошує тему лекції та повідомляє про наявність у майбутньої лекції запланованих помилок. Студенти по ходу лекції повинні помітити, а потім пояснити помилки, які були «допущені» викладачем. Перевага в цьому така, що лекція з запланованими помилками дозволяє краще залучати студентів у навчальну діяльність. Так само розвиває їх логічне мислення, пам'ять і особливо уважність.

Лекція-дискусія проводиться двома і більше викладачами, психологічно та інтелектуально сумісними, хоча вони мають різні погляди на проблемні питання лекції. Викладачі можуть бути представниками однієї або різних наук. Вони заздалегідь домовляються про порядок проведення лекції і розробляють сценарій лекційного заняття. Це робота двох викладачів, які читають лекцію по одній і тій же або суміжних темах і взаємодіючих на проблемно-організованому матеріалі як між собою, так і з аудиторією. Така лекція містить в собі конфліктність, яка проявляється як в несподіванці самої форми, так і в структурі подачі матеріалу, який будується на зіткненні протилежних точок зору, на поєднанні теорії і практики. Лекція припускає розігрування дискусії на очах у слухачів або реальне протистояння думок. Головна перевага такого підходу - пожвавлення навчального процесу, активізація пізнавальної діяльності аудиторії. До того ж це дозволяє педагогу керувати колективною думкою групи (поток), використовуючи психологічні прийоми для переконання, подолання негативних установок і хибних думок деяких слухачів. На жаль, і цей захоплюючий вид нетрадиційних лекцій має недоліки. Серед них і те, що навчальному закладу не так просто виділити відразу кількох кваліфікованих викладачів, і те, що, ще складніше, знайти викладачів, відповідних один одному за інтелектуальним рівнем. Так само одним з негативних моментів проведення такої лекції може бути відсутність у студентів достатніх знань для дискусійного матеріалу.

Візуалізація на сьогоднішній день стала практично невід'ємною частиною проведення лекцій. Оскільки для реалізації цього важливого доповнення досить мати лептоп, проектор і полотно, тому багато викладачів не нехтують подібним елементом навчального процесу. Основна особливість такої лекції полягає в тому, що її зміст демонструється. Складно назвати будь-які недоліки подібного виду лекції, головне пам'ятати тільки те, що візуалізація повинна бути лише супроводом до озвучуваного матеріалу, а ніяк не навпаки.

Лекція прес-конференція проводиться, як правило, по складній темі, має неоднозначні оцінки в науці і практиці. Для її успішного проведення необхідно виконання цілого ряду методичних процедур. Найкращою є ситуація, коли лектор заздалегідь оголошує студентам про необхідність попередньої підготовки з певної теми до наступної лекції. Для цього студентам необхідно ознайомитися з відповідними розділами підручників і навчальних посібників з оголошеною темі майбутньої лекції і сформулювати 1-2 запитання по найбільш складним і незрозумілим розділах теми, за якими вони хотіли б отримати додаткову інформацію або коментарі лектора. Ці питання вони можуть записати на окремому аркуші в питальній формі і передати лектору перед початком заняття. Вагомим плюсом тут є те, що «замовником» змістовної частини лекції є самі студенти, тобто аудиторія. Протягом усієї лекції викладач знаходиться в постійному контакті з самими студентами, подаючи матеріал лекції тільки в формі відповідей на їх же питання. Негативною особливістю даного виду лекційних занять є те, що у лектора не завжди є можливість заздалегідь дати студентам завдання або достатньо часу, щоб зібрати запитання аудиторії та обробити їх.

Розглянемо проблематику абсолютно нового виду усної форми викладання - онлайн лекції. Перший повноцінний досвід масового дистанційного навчання студентів було отримано протягом лише другої половини 2020 року та в умовах пандемії коронавірусної хвороби. Якщо до цього велася маса суперечок на тему ефективності та неефективності, потрібності і непотрібності дистанційного навчання студентів, в яких висловлювалися діаметрально протилежні точки зору, то зараз загальна картина стала ясною і можна зробити певні висновки. Що варто підкреслити з упевненістю, так це те, що міра була вимушена і більшість вітчизняних ВНЗ не були готові до такого одночасного і повного переходу на дистанційне проведення лекцій. Ні викладачі, ні студенти не готувалися до такої критичної

ситуації, якої раніше ніколи не було. Проте, педагоги і студенти з початком кризи налагодили комунікації звичними для них засобами - за допомогою соцмереж та електронної пошти.

Розберемося з проблемами що виникли при проведенні онлайн лекцій. Не новиною є той факт, що в вузах більшість педагогічного складу не мають спеціальної педагогічної освіти, а свій методичний досвід, як правило, отримують емпіричним шляхом. Це теж стосується дистанційного проведення лекцій, і тут ситуація навіть гірша оскільки онлайн освіта зовсім в новинку для переважної чисельності лекторів. Мінімальний досвід в цьому форматі навчання показує те, що вони, в більшості випадків, не підготовлені до використання всіх передових педагогічних технологій в своїй практиці [5]. Варто відзначити також, що спілкування педагога і студента в очній та дистанційній формі - це абсолютно різні речі. Викладач дистанційної освіти - це повноцінна спеціалізація. Складно бути не згодним з тим, що лектору потрібно чимало часу і зусиль, щоб перевести в онлайн розрахований на аудиторне заняття курс. Для товариських за своєю природою людей (і викладачів, і студентів) така форма навчання стає дуже незручною. Студенти, для яких краще живе спілкування, складно адаптуються до умов дистанційного сприйняття. Так само і викладачеві доводиться адаптуватися і звикнути працювати в «віртуальній аудиторії». З позитивної сторони, цей досвід цікавий своєю зручністю для цілого ряду студентів, особливо для тих, хто зазнає труднощів добираючись до університету в призначений час. Для сучасних молодих людей навчання з використанням мультимедійних технологій цікавіше і звичніше. Можна навіть сказати, що для них воно більш ефективно, ніж традиційне, тому що яскрава, динамічна візуальна інформація краще запам'ятовується.

Література:

1. Кисельов А.А. - Педагогіка, психологія, суспільство: актуальні питання. Чебоксари: ВД «Среда», 2020. - С. 70-74.
2. Худайбердін А.А. Переваги дистанційного навчання в сучасному світі // Економічні науки. - 2017. - № 61-1. [Електронний ресурс]: <http://novainfo.ru/article/11548>